

פרק 21 מוסדות כספיים

נכתב ונערך על ידי שי מויאל, עו"ד ויונתן גדלוב, עו"ד

תוכן עניינים

עמוד

21.1	הטיפול במוסדות כספיים - מס הכנסה
21.1.1	מקור החיוב ושיעור המס
21.1.2	הגדרת מוסד כספי
21.1.3	הגדרת שכר ורווח
21.1.3.1	תיקון 20 לחוק התיאומים ותיקון 35 לחוק מע"מ
21.1.3.2	הגדרת "שכר"
21.1.3.3	הגדרת "רווח"
21.1.3.4	חישוב שיעור המס לחישוב "מס הרווח"
21.1.4	קיצוז הפסד כנגד שכר
21.1.5	תשלום מקדמות
21.2	הפסד לצרכי מס רווח במוסד כספי
21.3	חישוב הפרשי הצמדה וריבית בגין החזר מס שכר
21.4	הפסדים משנה קודמת במוסד כספי
21.5	מס רווח על דיבידנד שנתקבל במוסד כספי
21.6	סיווג כ"מוסד כספי"
21.6.1	דחיית בקשת חברת ביטוח לבטל סיווג כ"מוסד כספי"
21.6.2	החלטת מיסוי 4396/15 סיווג כ"מוסד כספי" לצרכי חוק מע"מ של פעילות נוסטרו
21.7	הכרה בחברה כמוסד כספי לעניין חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985

21. מוסדות כספיים**21.1. הטיפול במוסדות כספיים - מס הכנסה**

כללי

חוק מע"מ מטיל מס על הערך המוסף, הבא לידי ביטוי בהפרש שבין סך ההכנסות לבין סך ההוצאות שבהן עמד העוסק.

לגבי מוסדות כספיים נהג המחוקק בשיטה שונה למדידת הערך המוסף - מיסוי השכר והרווח, אשר יחדיו אמורים למדוד את הערך המוסף של המוסד הכספי.

תכליתו של חוק מע"מ היא למסות את הצריכה ובהתאם, המס המוטל על פיו הינו מס עקיף. למרות שמס שכר ומס רווח הינם מסים ישירים לעניין פקודת מס הכנסה, יש להתייחס אליהם בדומה לכל מס עקיף אחר. **כלומר, מס השכר ומס הרווח הינם הוצאה ביצור הכנסה לפי סעיף 17 לפקודה ולפיכך אינם מסווגים כמס ישיר המוטל על ההכנסה לאחר שנוצרה, אשר אינה מותרת בניכוי.**

סעיף 145(ב) לחוק מע"מ קובע כי שר האוצר רשאי לקבוע כי על גביית המס ממוסדות כספיים יחולו, בשינויים המחויבים, הוראות פקודת מס הכנסה לעניין שומה, השגה, ערר, גביה, ריבית וקנסות, או על חלק מנושאים אלה.

בתקנות מס ערך מוסף (מוסדות כספיים ומלכ"רים), התשל"ו-1976, נקבע כי הוראות מס הכנסה לעניין שומה, לרבות תיקון שומה, השגה, ערעור, גבית המס, ריבית וקנסות יחולו בשינויים המחויבים, לעניין המס שחייב בו המוסד הכספי. רישום של חברה כמוסד כספי נעשה במשרדי מע"מ.

21.1.1 מקור החיוב ושיעור המס

(1) סעיף 4(ב) לחוק מע"מ מהווה את מקור החיוב:

"על פעילות בישראל של מוסד כספי יוטל מס שכר ורווח באחוזים מהשכר ששילם והרווח שהפיק, כפי שקבע שר האוצר באישור הכנסת; הפסד שהיה למוסד כספי בשנת מס ניתן לקיזוז כנגד השכר ששילם לאותה שנת מס" (בהקשר זה ראה סעיף 21.1.3 להלן).

(2) **צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים), התשנ"ג-1992 (להלן: "הצו")**

ביום 31 ביולי 2009 פורסם צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (הוראת שעה), התשס"ט-2009 (להלן: "הוראת השעה") לפיו, תוקן הצו ונקבע כי שיעור מס השכר והרווח על מלכ"רים ומוסדות כספיים הועלה ל-16.5% לתקופה המתחילה ביום 1 ביולי 2009 ומסתיימת ביום 31 בדצמבר 2010.

ביום 30 בדצמבר 2009 פורסם צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (הוראת שעה) (תיקון), התש"ע-2009 לפיו, תוקנה הוראת השעה ונקבע כי שיעור מס השכר והרווח על מלכ"רים ומוסדות כספיים יופחת ל-16% לתקופה המתחילה ביום 1 בינואר 2010 ומסתיימת ביום 31 בדצמבר 2010. ביום 13 בפברואר 2011 פורסם צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (הוראת שעה), התשע"א-2011 לפיו, תוקן הצו ונקבע כי החל מיום 1 בינואר 2011 ועד ליום 31 בדצמבר 2012, שיעור מס השכר והרווח שמוטל על מלכ"רים ומוסדות כספיים יהא 16%.

ביום 30 באוגוסט 2012 פורסם ברשומות צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (תיקון), התשע"ב-2012 לפיו, תוקן הצו ונקבע כי החל מיום 1 בספטמבר 2012, שיעור מס שכר ורווח החל על מוסדות כספיים יועלה לשיעור של 17% חלף שיעור 16% שחל לפני פרסום התיקון.

ביום 6 ביוני 2013 פורסם ברשומות צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (תיקון), התשע"ג-2013 לפיו, תוקן הצו ונקבע כי החל מיום 2 ביוני 2013, שיעור מס שכר ורווח החל על מוסדות כספיים יועלה לשיעור של 18% חלף שיעור 17% שחל לפני פרסום התיקון.

באוקטובר 2015 אישרה מליאת הכנסת את צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (תיקון), התשע"ו-2015 לפיו, שיעור מס הרווח ומס שכר המוטלים על מוסדות כספיים יוקטן מ-18% ל-17% וזאת רטרואקטיבית מיום 1.10.2015. הצו יחול בשנת-המס 2015 לגבי השכר המשולם בעד עבודה בחודש אוקטובר 2015 ואילך ולגבי החלק היחסי מהרווח בשנת-מס זו.

נכון לשנת המס 2017, שיעור מס רווח ומס שכר נותר 17%.

(3) סעיף 15(ב) לחוק מע"מ קובע מתי יראו פעילות (במסגרת זו גם פעילות של מוסד כספי) כמנוהלת בישראל. להלן רשימת האפשרויות כפי שנקבעו בחוק אשר בהתקיים אחת מהן רואים את הפעילות כמתנהלת בישראל:

- א. הפעילות התנהלה כולה או מרביתה בישראל;
 ב. הפעילות התנהלה על ידי מי שעיקר פעילותו בישראל והיא בתחום הפעילות שהוא מנהל;
 ג. הפעילות היא החלק שנוהל בישראל, מפעילות שמרביתה נוהלה מחוץ לישראל. מכאן נובע לכאורה, כי גם **רווח שהפיק מוסד כספי, שעיקר פעילותו בישראל, מפעילות בחו"ל, מתחייב במס רווח.**

21.1.2 הגדרת מוסד כספי

סעיף 1 לחוק מע"מ:

"מוסד כספי" -

1. חברה או אגודה שיתופית העוסקת בקבלת כספים בחשבון עובר ושב על מנת לשלם מהם לפי דרישה על ידי שיק;
  2. חברה המשתמשת כדין במילה "בנק" כחלק משמה למעט חברה ששמה מאזכר חברה או אגודה שיתופית שפסקה (1) חלה עליה;
  3. מוסד כספי כמשמעותו בחוק בנק ישראל התשי"ד-1954, אשר הוראות הנזילות מכוח החוק האמור חלות עליו;
  4. מבטח;
  5. לעניין זה, "מבטח" - כמשמעותו בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשי"א-1951, למעט קופת גמל הפטורה ממס הכנסה על פי סעיף 9(2) לפקודה; **לא נכללים במונח זה סוכני ביטוח.** קופות גמל הפטורות ממס הכנסה על פי סעיף 9(2) לפקודת מס הכנסה ושאינן נשלטות על ידי חברות ביטוח **אינן** "מבטח" לעניין חוק מע"מ.
 סוג בני אדם ששר האוצר קבע.
- במסגרת סמכותו מכוח סעיף 5 לעיל התקין שר האוצר צו מס ערך מוסף (קביעת מוסד כספי), התשל"ז-1977, הקובע כי אלה יהיו מוסד כספי לעניין חוק מע"מ:
- (א) עוסק שהוא חבר הבורסה לניירות ערך בת"א בע"מ ו-75% או יותר ממחזור העסקאות שלו נובעים מעסקאותיו בתור שכזה;
  - (ב) עוסק שהוא נאמן או מנהל קרן כמשמעותם בחוק להשקעות משותפות לנאמנות, תשכ"א-1961, ו-75% או יותר ממחזור העסקאות שלו נובעים מעסקאות בתור שכזה;
  - (ג) מי שעסקו במכירת מט"ח או ני"ע או מסמכים סחירים אחרים, אף אם הוא רוכש אותם לצורך קבלת פירעונים או פדיונם.
- יתכנו מקרים בהם גוף שאינו נתפס על ידי אחד מחלקי ההגדרה שבסעיף 1 לחוק מע"מ, יירשם כ"מוסד כספי", או להיפך, גוף שנתפס בגדר אחת החלופות של הגדרת "מוסד כספי" לא יירשם ככזה.
- מקרים אלו אפשריים כתוצאה מהפעלת הסמכות על ידי מנהל מע"מ מכוח סעיף 58 לחוק מע"מ.
- סעיף 58 לחוק מע"מ העוסק ברישום מסוג שונה קובע:
- "המנהל רשאי, לפי בקשת מי שנמנה עם סוג פלוני של חייבי מס או ביזמת עצמו, לרשום אותו כנמנה עם סוג אחר, הן לכל עיסוקיו או פעילויותיו והן למקצתם, אם ראה שמהותם קרובה יותר לסוג האחר".
- הפעלת הסעיף יכולה להיעשות ביוזמת החייב במס או ביוזמת המנהל; הקריטריון אשר ינחה את המנהל הוא התשובה לשאלה, האם "מהותם" של עסקי החייב במס ופעילותו "קרובה יותר לסוג אחר" מהסוג שבו יש לסווגו. המנהל במסגרת הסמכות שהוענקה לו בסעיף 58 לחוק מע"מ חייב לשקול כל מקרה לגופו ובהתאם לנסיבות המיוחדות.
- סעיף 58 לחוק מע"מ מאפשר שינוי הסיווג של חלק מפעילות החייב במס וזאת אם מתמלאים **לפחות שני תנאים**:
1. קיימת אפשרות ממשית לעשות אבחנה בין החלקים;
  2. לכל חלק יש אופי פעילות ברור השונה מזה של החלק האחר.

21.1.3 הגדרת שכר ורווח**21.1.3.1 תיקון 20 לחוק התיאומים ותיקון 35 לחוק מע"מ¹**

לחוק התיאומים הייתה השפעה ניכרת לעניין חישובי המס שהיה מוטל על מוסדות כספיים. תיקון מס' 20 לחוק התיאומים, אשר נכנס לתוקף בשנת 2008, ביטל, הלכה למעשה, את חוק התיאומים ואת השפעתו על חישובי המס כאמור, בכל הנוגע לחבות מס החלה על מוסד כספי החל משנת 2008. במסגרת תיקון מס' 20 לחוק התיאומים, נכנס לתוקף תיקון מס' 35 לחוק מע"מ, אשר שינה במידה מסוימת את מצב הדברים בכל הנוגע להגדרות "שכר" ו-"ריווח" שבחוק מע"מ. יודגש כי חבות המס עד תום שנת 2007 תחול על פי הדין שקדם לתיקון.

בעניין חישוב חבות המס של מוסדות כספיים בכפוף לחוק התיאומים עד תום שנת המס 2007, מומלץ לפנות לספר "היערכות במסים 2008" לצורך הרחבה בנושא.

21.1.3.2 הגדרת "שכר"

א. בסעיף 1 לחוק מע"מ מוגדר שכר כדלקמן (ההדגשות אינן במקור - פ.ק.):
 "שכר" - הכנסת עבודה כמשמעותה בפקודת מס הכנסה, לרבות קצבה המשתלמת מאת מעביד למי שהיה עובדו".

החל משנת 2005 הובהר, ש"שכר" לעניין הטלת מס שכר על מוסד כספי, כולל גם הטבות והפרשות סוציאליות שמוסד כספי משלם לעובדיו, דוגמת תשלומים לקרן השתלמות או לקופת גמל לטובת העובד. לשם כך הוגדר המונח "שכר", לצורך הטלת המס על מוסד כספי, כלהלן (סעיף 4(ב) לחוק מע"מ):

"שכר" - שכר **לרבות** מענק עקב פרישה או מענק עקב מוות, למעט מלגה שניתנה לסטודנט או לחוקר בתקופת לימודיו במוסד לימודי כאמור בסעיף 9(29) לפקודת מס הכנסה ולמעט מענק כאמור ששולם מקופת גמל, או ששולם באמצעות סכומים שהופקדו בקופת גמל והוחזרו למעביד לשם התשלום, וכן כל סכום ששילם מעביד לקרן השתלמות או לקופת גמל, גם אם לפי הוראות סעיף 3 לפקודת מס הכנסה לא רואים אותו כהכנסת עבודה במועד ששולם לקרן ההשתלמות או לקופת הגמל, וכן **סכום תשלום דמי ביטוח ששילם מעביד בעד עובדו לפי חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995, בניכוי דמי הביטוח שהמעביד ניכה משכר עובדו לפי הוראות סעיף 342(ג) לחוק האמור**".

בעקבות תיקון מס' 35 לחוק מע"מ, החל משנת 2009, התווספה לסעיף 4(ב) לחוק מע"מ הסיפא המודגשת לעיל לעניין תשלום דמי ביטוח ששילם מעביד בעד עובדו. כמו כן, בעקבות תיקון 38 לחוק מע"מ מועטה מהגדרת שכר, מלגה אשר ניתנה לסטודנט או לחוקר החל מיום 3 במרץ 2010.

הוראות מעבר לשנת 2008

במסגרת תיקון מס' 35 נקבע כי בשנת 2008, בחישוב השכר, תובא בחשבון **מחצית** מסכום תשלום דמי ביטוח לאומי ששילם מעביד עבור עובדו, בניכוי מחצית מדמי הביטוח שהמעביד ניכה משכר עובדו.

ב. הכנסת עבודה מוגדרת בסעיף 2(2) לפקודה כדלקמן:

"(2) **עבודה** (א) השתכרות או ריווח מעבודה; כל טובת הנאה או קצובה שניתנו לעובד ממעבידו; תשלומים שניתנו לעובד לכיסוי הוצאותיו, לרבות תשלומים בשל החזקת רכב או טלפון, נסיעות לחוץ לארץ או רכישת ספרות מקצועית או ביגוד; אך למעט תשלומים כאמור המותרים לעובד כהוצאה; שווי של שימוש ברכב או ברדיו טלפון נייד, שהועמד לרשותו של העובד; והכל - בין שניתנו בכסף ובין בשווה כסף, בין שניתנו לעובד במישרין או בעקיפין או שניתנו לאחר לטובתו;

(ב) שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יקבע את שווי של השימוש ברכב או ברדיו טלפון נייד, שהועמד כאמור לרשות העובד".
 קצבה המשתלמת מאת מעביד למי שהיה עובדו -

ג. **ההגדרה מכניסה לגדר "שכר" לצורך חוק מע"מ גם "קצבה המשתלמת מאת מעביד למי שהיה עובדו"**, מרכיב זה אינו נחשב להכנסת עבודה בפקודת מס הכנסה. מהגדרת שכר הוצאה קצבה המשתלמת מאת מעביד לשעבר לשאירים של עובדו לשעבר ומענק שנתקבל עקב פרישה דינו כדין מענק הפרישה.
 פדיון ימי מחלה המתקבל בעת פרישה דינו כדין מענק פרישה.

¹ חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (תיקון מס' 20), התשס"ח - 2008.

² חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 35), התשס"ח-2008.

בחוק מע"מ ובפקודת מס הכנסה אין הגדרה מפורשת למונח "קיצבה". מונח זה יש לפרש כפנסיה וכל תשלום בכסף ובשווה כסף המשתלם לעובד לשעבר ושמקורו ביחסי עבודה מלפני פרישת העובד מהעבודה.

21.1.3.3 הגדרת "רווח"

א. סעיף 1 לחוק מע"מ (ההדגשות אינן במקור - פ.ק.):
 "ריווח" - הכנסה חייבת, כמשמעותה בפקודת מס הכנסה, לפני קיזוז הפסדים משנות המס הקודמות לשנת המס שבה נתקבלה ההכנסה, ואחרי ניכוי המס על שכר על פי סעיף 4(ב), למעט הכנסה מדיבידנד שנתקבל ממוסד כספי ולמעט הכנסה שנוצרה עקב שינויי מבנה העומדים בתנאי חלק ה-2 לפקודת מס הכנסה אך לרבות הכנסה מריבית או מדיבידנד או ממכירה או פדיון של יחידה או מחלוקת רווחים לבעל יחידה שלגביה ניתן פטור ממש הכנסה לפי כל דין;
 לענין זה, "יחידה" - כמשמעותה בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994.
 כאמור, במסגרת תיקון מס' 35, שונתה הגדרת "ריווח" בסעיף 1 לחוק מע"מ, ולפי ההגדרה החדשה, הרווח המשמש לצורך קביעת החבות במס רווח של מוסדות כספיים יחושב לאחר ניכוי מס השכר. יודגש כי עד תום שנת 2007, ערב כניסתו של תיקון מס' 35 לחוק מע"מ, חושב הרווח המשמש לקביעת חבות המס של מוסדות כספיים לפני ניכוי מס השכר. פועל יוצא של התיקון הינו התרה בניכוי של מס שכר לצורך חישוב מס רווח.

הוראות מעבר לשנת 2008:

ב. לגבי שנת 2008 קבע המחוקק הוראות מעבר, לפיהן, בחישוב הרווח בשנת 2008, יותר בניכוי מחצית מס השכר.

הרווח לצורך חישוב מס הרווח הוא הכנסה חייבת כמשמעותה בסעיף 1 לפקודה, לפני קיזוז הפסדים משנים קודמות, כפי שנקבע בעמ"ה 78/95 בנק יורטרייז נ' פשמ"ג, מיסים 6/ (דצמבר 1996) ה-19.

הכנסה חייבת מוגדרת בסעיף 1 לפקודה:

"הכנסה חייבת" - הכנסה לאחר הניכויים, הקיזוזים והפטורים שהותרו ממנה לפי כל דין.

הכנסה מוגדרת בסעיף 1 לפקודה כך:

"הכנסה" - סך כל הכנסות של אדם מן המקורות המפורשים בסעיפים 2 ו-3 בצירוף סכומים שנקבע לגביהם בכל דין שדינם כהכנסה לענין פקודה זו.

כלומר, הכנסה חייבת כוללת את כל ההכנסות החייבות בשיעור מס מיוחד לרבות הכנסה מדיבידנד ולאחר שקוזזו ממנה מס השכר ומס הרווח. הגדרת הכנסה חייבת כוללת בין השאר גם רווחי הון או הפסדי הון שנוצרו באותה שנת מס. בסעיף 89(א) לפקודה נקבע כי "דין תמורה כדין הכנסה לפי סעיף 2 ודין ריווח הון כדין הכנסה חייבת".

ג. לענין רווחים כאמור בסעיף 1 לחוק מע"מ, אשר נצברו עד תום שנת 2007, ערב כניסתו לתוקף של תיקון מס' 35 לחוק מע"מ, יש להוסיף לרווח לצורך מס רווח את המס על השכר ששולם, ומוטל מכוח סעיף 4(ב) לחוק מע"מ.

החישוב הכולל של החבות במס השכר יעשה לאחר תום השנה ולאחר קיזוז הפסדים השוטפים כנגד השכר ששולם באותה שנה.

ד. מהרווח הכולל דיבידנד יש להפחית דיבידנד המתקבל מחברה הרשומה כמוסד כספי במע"מ.

ה. מוסדות כספיים מסוימים המוכרים נכסי מקרקעין בישראל או באזור והמתחייבים במס שבח על הרווחים מאותה מכירה, מתחייבים במע"מ מכוח הפסקה השנייה להגדרת "עסקת אקראי". רווחים מעסקאות אלו, החייבים במס שבח, אינם נכללים במסגרת ההכנסה החייבת לצורכי חישוב מס הרווח.

ו. מוסד כספי המחזיק בשותפות יכלול ברווח לצורך מס הרווח את חלקו מהכנסות השותפות. במידה ונוצר כפל מס בתשלום המע"מ ומס הרווח, הטיפול יעשה בתיאום עם המחלקה המקצועית בנציבות מס הכנסה.

ז. מס הרווח מוכר כהוצאה לצורך מס הכנסה (ראה פירוט להלן), לגבי ייחוס מס הרווח כהוצאה להכנסות השונות, במסגרת יישום הוראות סעיף 18(ג) לפקודה יש להכליל גם את מס הרווח כחלק מההוצאות המיוחסות.

בהתאם לפסק הדין מיום 7 ליוני 2015 (ע"מ 3874-02-14 פלוני נ' פקיד שומה), יחיד שהוכר כנכה וזכאי לפטור ממס הכנסה לפי סעיף 5(9) אינו זכאי לפטור ממש רווח בגין עסק להחלפת מטבע המסווג כמוסד כספי. בהתאם לתכלית החוק, מס הרווח כמוהו

כמע"מ הנגבה מהצרכנים, ואין הגיון בכך שהעוסק ישמור את המס שנגבה. זאת בניגוד לתכלית סעיף 9(5) המבוססת על כך שמשם ההכנסה מוטל על קניינו של היחיד עצמו. באותו עניין נעדכנכם כי ביום 26.12.2016 ניתן ע"א 5206/15 פאיק אכתילאת נ' פקיד שומה נצרת (בבית המשפט העליון), הדן במקרה שנסיונותיו דומות.

מקרה זה עוסק במערער, חלפן כספים נכה הזכאי לפטור מכוח סעיף 9(5) לפקודה בגין הכנסתו. עסקו של המערער מוגדר כ"מוסד כספי". המערער טען כי מאחר וההגדרה של המונח "ריווח" בחוק מע"מ מפנה להגדרת "הכנסה חייבת" בפקודה, הרי שגם במישור זה הוא פטור ממס.

בית המשפט קבע כי מס ערך מוסף הוא מס עקיף שמוטל על הערך המוסף שמופק בפעילויות כלכליות שמבוצעות במשק, ללא תלות בתוצאה העסקית שנוצרה בסוף התקופה.

פרשנות המאפשרת החלתו של פטור אישי-סוציאלי ממס ערך מוסף חוטאת לכוונת המחוקק בחוק מע"מ בהתאם לתכליות החוק ופגיעה בבסיס המס. פרשנות זו גם יוצרת אפליה בין המערער לבין מוסדות כספיים שלא מוחזקים בידי נכה, או בין המערער לבין עוסקים נכים שאינם "מוסד כספי". פרשנות זו של המערער עומדת בניגוד להוראות סעיף 37 לחוק מע"מ מבחינה מילולית ומהותית כאחד. הערעור נדחה.

21.1.3.4 חישוב שיעור המס לחישוב "מס הרווח"

כאמור, מס הרווח מנוכה מההכנסה החייבת שעליה מוטל מס הרווח, דבר היוצר "מעגליות" להגדרת "ריווח" ולפיכך, יש צורך לנטרל את המעגליות. נטרול המעגליות מבוצע על ידי הכפלת הרווח בתוצאה המתקבלת משיעור המע"מ מחולק בשיעור המע"מ בתוספת אחד.

חישוב שיעור המס החל על הרווח:

$$X = \text{שיעור מס הרווח}$$

$$\text{שיעור המס לחישוב "מס הרווח"} = X / (1 + X)$$

21.1.4 קיזוז הפסד כנגד שכר

מכוח סעיף 4(ב) לחוק מע"מ ניתן לקזז הפסדים שוטפים כנגד השכר ששולם באותה שנה. ההפסדים אותם ניתן לקזז, הם אלה שאילו היו רווחים הם היו בגדר הכנסה חייבת בידי המוסד הכספי (ראה בעניין זה גם סעיף 21.2 להלן). הפסדים אינם מוגדרים בחוק מע"מ והכוונה היא שרווח על פי הנוסחה שתוצאתה שלילית הוא הפסד. כלומר הפסדים הם אלה שאילו היו רווחים היו מתחייבים במס רווח.

21.1.5 תשלום מקדמות

א. על פי תקנה 2 לתקנות מס ערך מוסף (מוסדות כספיים ומלכ"רים), התשלוי-1976, מוסד כספי ישלם מקדמה על חשבון מס הרווח, באותם מועדים בהם הוא חייב בתשלום מקדמות למס הכנסה. המקדמה על חשבון מס הרווח תהא בשיעור של 28% מסכום המקדמה שחייב בה המוסד הכספי לפי פקודת מס הכנסה. סעיף 175 לפקודת מס הכנסה קובע כי אם בשנה הקובעת יש הפסדים, אין חבות במקדמות.

ב. מאחר ולמס רווח, הפסדים מועברים אינם נכללים בחישוב הרווח, יש לנטרל את ההפסדים המועברים בעת קביעת המקדמות לצורך מס רווח. על מכירת נכס הון יש לשלם מקדמה בגובה סכום המס החל על רווח ההון, מכוח סעיף 91(ד)(1) לפקודת מס הכנסה. בגין מקדמה זו יש לשלם גם מקדמה בגין מס הרווח בשיעור 28% מסכום המקדמה שחייב בה המוסד הכספי לפי פקודת מס הכנסה, זאת מכוח סעיפים 2 ו-3 לתקנות מס ערך מוסף (מוסדות כספיים ומלכ"רים), התשלוי-1976.

21.2 הפסד לצורכי מס רווח במוסד כספי

הפסד שוטף ניתן לקיזוז כנגד השכר שבגינו שולם מס שכר (סעיף 4(ב) לחוק מע"מ). הפסד שוטף שנוצר למוסד כספי בחישוב הכנסתו למס רווח, יקטין את השכר החייב במס שכר בשנת המס, והמוסד יהא זכאי להחזרי מס שכר ששולמו ביתר בגובה ההפסדים שקוזזו.

21.3 חישוב הפרשי הצמדה וריבית בגין החזר מס שכר³

בפס"ד הסנה חברה לביטוח דן ביהמ"ש המחוזי בשאלה מהו החוק לפיו ייקבעו הפרשי הצמדה וריבית לגבי החזר מס שכר לעניין חישוב - האם לפי סעיף 105 לחוק מע"מ, קרי מיום התשלום, או לפי סעיף 159א לפקודה, קרי מתום שנת המס? נפסק כי הטלת גביית המס על נציב מס הכנסה, כמו גם יתר ההוראות בעניין זה, אינה הוראה פרוצדוראלית בלבד אלא הוראה המפנה לדין המהותי במס הכנסה, ולפיכך ההצמדה תחול רק מתום שנת המס ולא ממועד התשלום.

21.4 הפסדים משנה קודמת במוסד כספי

לפי הגדרת "רווח" בסעיף 1 לחוק מע"מ לא ניתן לקזז הפסדים משנה קודמת כנגד הכנסה חייבת לצורך חישוב מס רווח. כאמור בסעיף 21.2 לעיל, ההפסד השוטף ניתן לקיזוז כנגד השכר ששולם.

21.5 מס רווח על דיבידנד שנתקבל במוסד כספי

דיבידנד שקיבל מוסד כספי מחברה שאינה מוסד כספי, על פי הגדרת "רווח" בסעיף 1 לחוק מע"מ, חייב במס רווח. יחד עם זאת, לאור העובדה כי על פי סעיף 126(ב) לפקודה, דיבידנד שנתקבל בידי חברה מחברה אחרת (החייבת במס חברות) לא ייכלל במסגרת ההכנסה החייבת של החברה מקבלת הדיבידנד - יש הסוברים כי דיבידנד כאמור לא יהא חייב במס רווח. יודגש כי דעה זו אינה תואמת את עמדת רשויות המס כפי שבאה לידי ביטוי בחוזר מס הכנסה (ראה סעיף 21.1.3.3 לעיל).

סוגיה זו נידונה בבית המשפט המחוזי בתל אביב בפני השופט מ' אלטוביה, בע"מ 1497-08-14 בנק דיסקונט לישראל בע"מ נ' פקיד שומה למפעלים גדולים. במסגרת פסק דין זה, בשנת 2010 קיבל המערער, דיבידנדים בסכום כולל של כ-108 מיליון ש"ל מחברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ ("כאל"), המסווגת כעוסק לפי חוק מע"מ.

המערער, שהינו "מוסד כספי" כמשמעותו בחוק מע"מ, לא כלל את הדיבידנדים האמורים בחישוב מס הרווח המוטל עליו כמוסד כספי מכוח הוראות סעיף 4(ב) לחוק מע"מ.

המשיב (פשמ"ג) דחה את דיווחי המערער וקבע, כי עליו לכלול את הדיבידנד בחישוב מס הרווח. בית המשפט קבע כי הדיבידנדים שקיבל המערער הינם בבחינת "הכנסה מדיבידנד... שלגביה ניתן פטור ממס הכנסה לפי כל דין", בהתאם להגדרת "ריווח" שבסעיף 1 לחוק מע"מ ובהתאם לאותו בסיס חקיקתי הקבוע בסעיף 126(ב) לפקודת מס הכנסה.

בהתאם, קבע בית המשפט, כי הדיבידנדים שחולקו למערער על-ידי כאל באים בגדר הכנסה מדיבידנד שלגביה ניתן פטור ממס הכנסה לכן יש להוסיפה ל"ריווח" החייב במס של המערער. השופט אלטוביה הוסיף ונדרש לטענת המערער לפיה גם אם ייקבע כי חלוקת דיבידנד מעוסק למוסד כספי חייב במס רווח, יש לראות בחלוקת הדיבידנד במקרה זה כחלוקה ממוסד כספי למוסד כספי הפטורה ממס רווח בהתאם לאפשרות השנייה בהגדרת "ריווח" (כאשר לגישתו של המערער מקור הדיבידנדים הינו בשני גופים המוגדרים לטענתו כמוסדות כספיים). השופט אלטוביה דחה טענה זו מאחר והמונח "ריווח" אינו כולל את המילים "במישרין או בעקיפין" וכן הדיבידנדים התקבלו בפועל מכאל, שהינה עוסק לצרכי מע"מ.

לבסוף, התייחס השופט אלטוביה לטענת המערער לפיה חיובו במס רווח יביא לכפל מס, שכן הדיבידנד מקורו בגופים שכבר שילמו מס רווח בגין רווחיהם וחלוקת הדיבידנדים מכאל נעשתה על-בסיס רווחי אקוויטי שרשמה כאל בשל החזקותיה בגופים אלו. השופט אלטוביה קבע, כי על-פי עיקרון האישיות הנפרדת אין לייחס את תשלום מס הרווח ששילמו גופים אלו למערער המחזיק בחלק מהם בשרשור, ועל-כן ספק אם יש ממש בטענת המערער. לא כל שכן, אילו ראה המחוקק לנגד עיניו מצב של כפל מס המצדיק התערבות חקיקתית בנושא, היה עושה כן בעצמו.

מקרה נוסף העוסק בסוגיה זו נידון בע"מ 26008-09-13 הראל חברה לביטוח בע"מ נ' פקיד שומה למפעלים גדולים. המערער, כ"מבטח", סווגה כ"מוסד כספי" בהתאם לסעיף 1 לחוק מע"מ. בשנת 2009 החלה המערער להשקיע בנכסי נדל"ן בחו"ל באופן ישיר ובעקיפין, באמצעות חברות בנות ושותפויות. השקעות אלו הניבו למערער ריווח ודיבידנדים שחולקו לה מהחברות הקשורות.

בית המשפט עשה חלוקה בין השקעות שבוצעו במישרין לאלו שבוצעו בעקיפין. ביחס להכנסות שהפיקה המערער במישרין בחו"ל (אף במסגרת של שותפויות), קבע בית המשפט כי אין מניעה לראות במערער כ-"עוסק" וזאת אף אם מטרתן של השקעות אלו הייתה למקסם את רווחיה בתור "מבטח". הבסיס לקביעה זו הוא העובדה כי פעילותה של המערער בנדל"ן בחו"ל הייתה רכישה, השכרה ומכירה של נכסי נדל"ן בהיקפים ניכרים עד שניתן לראות בפעילות זו עסק לצרכי חוק מע"מ. בנוסף, לצורך ביצוע ההשקעות בחו"ל העסיקה המערער יועצים מקצועיים וניהלה מערך תפעולי וניהולי שלם, דבר התומך בטענה לקיומו של עסק.

³ ה"פ 122/93 הסנה חברה לביטוח בע"מ נ' מדינת ישראל - אגף מס הכנסה, מיסים 1/ (פברואר 1996) ה-14.

לגבי הכנסות ורווחים מדיבידנדים מחברות ישראליות וזרות המשקיעות בנדל"ן בחו"ל, בית המשפט קבע כי בהתחשב במבחנים שפורטו בפסיקה בנוגע לסיווג חייב במס לפי חוק מע"מ, יש לייחס את הדיבידנדים שחולקו למערערת מהחברות הבנות והקשורות לפעילותה כ"מוסד כספי".

21.6 סיווג מוסד כספי

21.6.1 דחיית בקשת חברת ביטוח לבטל סיווגה כ"מוסד כספי"

המערערת, חברת נורויץ יוניון פייר אינשורנס סוסייטי לימיטד, הינה חברת ביטוח זרה אשר החזיקה ברישיון מבטח לפי חוק הפיקוח על עסקי ביטוח עד תחילת שנת 1997. החל משנת 1982 עסקה המערערת רק בהסדר תביעות מכוח התחייבויותיה וחדלה להנפיק פוליסות חדשות. כמו כן בשנת 1984 סוכנות הביטוח שייצגה את המערערת בארץ חדלה מפעילות. המערערת ביקשה לבטל את סיווגה כ"מוסד כספי" לצורך חוק מע"מ רטרואקטיבית. בית המשפט בחן את הגדרת "מבטח" וקבע כי לצורך הגדרת המונח "מבטח" בכל הקשור לחוק מע"מ יש לפנות לחוק הפיקוח על עסקי הביטוח, התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח"). לאור הגדרת מבטח בחוק הפיקוח כל עוד לא בוטל הרישיון כמבטח, המערערת הינה "מבטח" ולכן תמשיך להיות "מוסד כספי" לצורך חוק מע"מ. עוד נקבע כי אין סיבה להיעתר לבקשת המערערת לביטול סיווגה רטרואקטיבי, משנת 1984.

21.6.2 החלטת מיסוי 4396/15 מיום 4.8.15 - החבות במע"מ של ביצוע השקעות פיננסיות-

סיווג כ"מוסד כספי" לצרכי חוק מע"מ של פעילות נוסטרו- החלטת מיסוי שלא בהסכם

במסגרת ההחלטה, נדון פועלה של חברה בע"מ, הפועלת בישראל בהשקעות ומסחר בניירות ערך בבורסה בישראל ובבורסה בחו"ל והן בעסקאות מחוץ לבורסה. השקעות החברה והמסחר בניירות הערך מתבצעים עבור החברה באמצעות כספים בבעלותה וכן באמצעות הלואות מתאגידים בנקאיים, תוך שימוש בחשבון הנוסטרו של החברה.

הוחלט כי לאור הנסיבות, החברה תסווג כ"מוסד כספי" לצרכי חוק מע"מ. נקבע כי החברה מנהלת פעילות ממשית וענפה בשוק ההון, הנאמדת בסכומים גבוהים, שאינה תואמת פעילות בעלת מאפיינים פרטיים וכי מדובר ברווחים המופקים מפעילות החברה התואמים את פעילותו של "מוסד כספי". לפיכך, נקבע כי כלל פעילות החברה, בישראל ובחו"ל (לרבות: בבורסה בישראל, בבורסות בחו"ל ועסקאותיה מחוץ לבורסה), תסווג כמוסד כספי לצורכי חוק מע"מ. יודגש כי מדובר בהחלטה מיסוי שלא בהסכם.

בהקשר זה נציין כי ביום 26.6.2017 ניתן פסק הדין בעניין אקוויטס (להלן: "החברה"), אשר פעילותה כללה אף פעילות נוסטרו (סחר בניירות ערך). החברה סחרה באמצעות הונה העצמי בניירות ערך, בהיקף גדול. החברה ביקשה להירשם כ"מוסד כספי" ובקשתה זו נעתרה בחיוב על ידי מנהל מע"מ. על אף זאת, עת הגישה את דוחות המס שלה (לשנות המס הרלוונטיות), התעלמה המערערת מסיווג זה.

בהקשר לכך, קובע בית המשפט כי שינוי הסיווג ל"מוסד כספי" ולהיפך תעשה רק על ידי מנהל מס ערך מוסף ולמס הכנסה אין הסמכות לעשות כן. מס הכנסה מקבל את הסיווג האמור כנתון מובנה בהליך השומה.

שנית, על אף שעסקה בניירות ערך אינה חייבת במע"מ, כאשר חברה סוחרת בהיקף גבוהה בניירות ערך, עשויה זו להיחשב כמי שעסקה סחר בניירות ערך וכתוצאה מכך לצרכי חוק מע"מ תוגדר כ"מוסד כספי" ורווחיה מפעילות זו יחויבו במס ריווח.

21.7 הכרה בחברה כמוסד כספי לעניין חוק מס הכנסה (תיאומים בשל

אינפלציה), התשמ"ה-1985

המערערת, פור חברה לניהול תיקי השקעות בע"מ, עסקה בשנים 2001-1999 במסחר בניירות ערך ופעילותה עלתה לכדי עסק. בשנים אלו צברה החברה הפסדים ממסחר בניירות ערך. החל מיום 1.1.2003 המערערת הוכרה כמוסד כספי לעניין חוק מע"מ.

המערערת ביקשה כי הפסדים אשר נצברו על ידה עובר להכרתה כמוסד כספי, יסווגו בידה כהפסד מעסק ויקוזזו לפי סעיף 28 לפקודה מכוח הוראות סעיף 6(ז)(1)(ב)(2) לחוק התיאומים הקובע כי הפסד מניירות ערך בידי מוסד כספי, יראוהו כהפסד מעסק, והוא יקוזז לפי סעיף 28 לפקודה. המשיב, פקיד שומה אשקלון, לא הסכים לקיזוז ההפסדים לפי סעיף 28 לפקודה משום שהמערערת לא הוכרה כמוסד כספי לעניין חוק מע"מ בעת צבירת ההפסדים.

בית המשפט קבע כי מבחינה עובדתית-מהותית המערערת פעלה כמוסד כספי ולפיכך, על אף שלא הוכרה כמוסד כספי לעניין חוק מע"מ, יש לאפשר לה לקזז את ההפסדים בהתאם להוראות סעיף 28(א) לפקודה.

⁴ ע"א 3840/98 נורויץ יוניון פייר אינשורנס סוסייטי לימיטד נ' מנהל מע"מ, מיסים יד/6 (פברואר 2000) ה-2.

⁵ ע"א 10011/07 פור חברה לניהול תיקי השקעות ואח' נ' פקיד שומה אשקלון, מיסים כד/3 (יוני 2010) ה-10.